

ДО ПИТАННЯ КОЛІЗІЙ У ЗАКОНОДАВСТВІ

THE CONCEPT OF COLLISIONS IN LEGISLATION

Єрофєєва М.М., студентка I курсу факультету юстиції
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У статті автор поділяє думку тих вчених, які визначають колізії як протиріччя між окремими нормативно-правовими актами чи їх нормами, що мають різні шляхи регулювання однієї моделі суспільних відносин, та при застосуванні кожного з яких буде отримано різний результат.

Детермінантами колізій у законодавстві виступають фактори об'єктивного та суб'єктивного характеру. Особливо вагомим серед факторів, які зумовлюють виникнення колізій є неточність правових норм. Усунення цього недоліку дозволило б забезпечити належну якість, виваженість та зрозумілість приписів нормативно-правових актів. Крім того, така вимога до законодавчої техніки забезпечувала б системність та логічну узгодженість законодавства.

Автор вважає, що класифікацію колізій у законодавстві можна здійснювати двома способами: «по вертикалі» (за юридичною силою) та «по горизонталі» (між нормами, що мають однакову юридичну силу), що на практиці зустрічаються найчастіше.

Правильне вирішення конституційних колізій має велике значення задля забезпечення підпорядкування та консолідації норм законів нормам Конституції, які складають основу правової системи держави.

Крім іншого, у статті досліджуються шляхи і способи попередження, виправлення та подолання колізій у законодавстві. Процес вирішення колізій визначається автором як комплекс дій, спрямованих на їх повну ліквідацію, результатом чого буде регулювання відповідних суспільних відносин на основі однієї норми, як цього і вимагає ефективність правового регулювання. Вирішення колізій можливе шляхами їх попередження, подолання та повного усунення. Попередження колізій у законодавстві розглядаються як певні заходи, що дозволяють запобігати їх появі ще на етапі підготовки, прийняття і введення в дію нормативних актів до набуття ними чинності.

У статті виділяються наступні групи правових способів вирішення колізій: шляхом правотворчості; систематизації, вирішення колізій в процесі правозастосування, тлумачення, в судовому та позасудовому порядку. Розглядаючи різні засоби і способи вирішення правових колізій в рамках єдиної системи, необхідно досліджувати їх як взаємопов'язані елементи.

Ключові слова: колізії у законодавстві, усунення колізій, попередження колізій, системність права, кодифікація, законодавча техніка.

The article provides a theoretical generalization of the concept of legal conflicts, criteria for their classification, ways of prevention, detection and overcoming. They are separated from other defects of the legislation. Objective and subjective reasons for their occurrence are considered. It is noted that an effective means of eliminating conflicts is the systematization of regulatory and legal material.

In the article, the author shares the opinion of those scientists who define conflicts as contradictions between separate legal acts or their norms, which have different ways of regulating the same model of social relations, and when applying each of them, a different result will be obtained.

Determinants of conflicts in legislation are factors of an objective and subjective nature. The inaccuracy of legal norms plays a particularly important role among the factors that lead to the occurrence of collisions. Eliminating this shortcoming would ensure the proper quality, balance and comprehensibility of prescriptions of normative legal acts. In addition, such a requirement for legislative technique would ensure the system and logical coherence of the legislation.

The author believes that the classification of conflicts in legislation can be carried out in two ways: «vertically» (by legal force) and «horizontally» (between norms that have the same legal force), which are most common in practice.

The correct resolution of constitutional conflicts is of great importance in order to ensure the subordination and consolidation of the norms of laws to the norms of the Constitution, which form the basis of the legal system of the state.

Among other things, the article explores ways and means of preventing, correcting and overcoming conflicts in legislation. The process of resolving conflicts is defined by the author as a complex of actions aimed at their complete elimination, the result of which will be the regulation of relevant social relations based on one norm, as required by the effectiveness of legal regulation. Conflicts can be resolved by preventing, overcoming and completely eliminating them. Prevention of collisions in the legislation is considered as certain measures that allow to prevent their occurrence even at the stage of preparation, adoption and implementation of regulatory acts before they enter into force.

The article distinguishes the following groups of legal methods of conflict resolution: through law-making; systematization, resolution of conflicts in the process of law enforcement, interpretation, in judicial and extrajudicial proceedings. Considering various means and ways of solving legal conflicts within the framework of a single system, it is necessary to examine them as interconnected elements.

Key words: conflicts in legislation, elimination of conflicts, prevention of conflicts, system of law, codification, legislative technique.

Постановка проблеми. Динамічний розвиток суспільних відносин зумовлює докорінні зміни в їх правовому регулюванні. Поступове вдосконалення законодавчої техніки супроводжується протиріччями між законодавчими актами, їх нормами, що стає причиною деформації праворозуміння, виникнення конкуренцій правових норм, прогалин у законодавстві та колізій між нормативно-правовими актами. Тематика юридичних колізій у правознавстві розглядається багатьма вченими не перший рік та на сучасному етапі як науковці, так і практики все частіше звертаються до проблем удосконалення законодавчого процесу з метою уникнення певних недоліків. Але значна кількість положень залишаються теоретично недоскональними, логічно і структурно деформованими, мають дискусійний характер та потребують додаткового дослідження, тому детальне вивчення цієї проблеми має неабияку важливість для сьогодення.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження колізій у законодавстві проводили: Р. Гончарова, О. Волошенко, В. Денисенко, С. Коталейчук, О. Капліна, В. Криволапчук, Г. Лисаківський, М. Матузова, М. Власенко, Д. Лілак, Я. Ленгер, О. Москалюк, Ю. Тихомиров, С. Погребняк та інші вчені.

Мета статті – за допомогою аналізу чинного законодавства, юридичної практики та доктрини дослідити і осмислити природу й форми юридичних колізій, визначити основні шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Для належного визначення колізій потрібно звернутися до етимології цього слова. Термін «колізія» походить від латинського слова «collisio», що у різній енциклопедичній літературі інтерпретується як зіткнення протилежних сил, інтересів, прагнень [1; 13; 14].

На нашу думку, найточніше визначення колізіям дав Д. Д. Лілак. Він визначає їх як протиріччя між окремими

нормативно-правовими актами чи їх нормами, що мають різні шляхи регулювання однієї моделі суспільних відносин, та при застосуванні кожного з яких буде отримано різний результат [12]. Норми права, що покликані врегулювати різні, однорідні або навіть суміжні суспільні відносини колізіями не виступають. Специфічною рисою юридичних колізій є те, що сторонами конфлікту виступають не суб'єкти правовідносин, а саме норми права. Щодо колізій в законодавстві, то це відносини, що виникають тільки між нормами права, обов'язково закріплені в законодавстві. Вони не можуть виникати між нормами, вираженими в інших джерелах права, між нормою права й актом її тлумачення, а також між актами тлумачення. Колізії у законодавстві необхідно відрізнити від уявних колізій (квазіколізій), тобто колізій, які існують лише в уявленні конкретної особи, яка реалізує правову норму.

Слід відрізнити поняття колізії від прогалин у законодавстві. Між собою ці поняття є несумісними супідрядними (співпідпорядкованими), тому слід чітко визначити їх відмінності [6]. Якщо співвіднести колізію та прогалину у законодавстві, то можна буде встановити, що різниця буде у тому, що при колізіях існує «надлишок» у правовому регулюванні, що обумовлює потребу здійснення вибору однієї з кількох норм, тоді як за наявності прогалин суб'єкт правозастосування стикається з ситуацією відсутності правової норми [8].

Вчені ведуть мову про наявність у сфері правового регулювання двох видів неузгодженостей (суперечностей): матеріальних та формальних. Матеріальні неузгодженості мають об'єктивну природу та пов'язані із впливом на право зовнішніх чинників. Прикладами є неузгодженості між нормами права і суспільними відносинами, які вони покликані врегулювати. Досить поширеними є також суперечності між нормами права та іншими соціальними нормами (моральними, звичаєвими або релігійними нормами). Формальними неузгодженостями є суперечності усередині правової системи, які мають суб'єктивну природу та найчастіше виникають в результаті інтелектуальних помилок суб'єктів права, порушення правил юридичної техніки [4].

Як було зазначено вище, колізії у законодавстві, як правило, зумовлюються рядом причин, які мають об'єктивний або суб'єктивний характер. Об'єктивними причинами існування колізій є динамізм суспільних відносин, недосконалість визначення статусу суб'єктів політичних відносин, невизначеність статусу держави як суб'єкта політичних та правових відносин. Коло суб'єктивних причин є більш широким. Такі причини зумовлюються незадовільним рівнем законодавства, що є результатом практичної діяльності певних суб'єктів.

Серед основних причин виникнення колізій (і об'єктивного, і суб'єктивного характеру) у науці називають:

1) недосконалість якості законотворчого процесу, що відображається у його суперечності та невідповідності правилам законодавчої техніки, недостатня правова кваліфікація уповноважених суб'єктів;

2) недостатня системність нормативно-правових актів, що засновується на непослідовності дій суб'єктів;

3) існування конфлікту старих норм та прийнятих; їх поширення у просторі (конфлікт національних та міжнародних норм);

4) недосконалість термінології нормативного масиву, що викликає труднощі правозастосовчої практики;

5) наявність великої кількості нормативно-правових актів, що регламентують рівнопорядкові суспільні відносини, внесення до них численних змін і доповнень;

6) невизначеність компетенцій суб'єктів владних відносин, що призводить до порушення принципу розподілу влади та втручання в нормотворчу діяльність інших державних структур, вихід окремих державних органів за межі своєї компетенції [4].

Видається, що особливо вагому роль серед факторів, які зумовлюють виникнення колізій є неточність правових норм. Поняття, які становлять зміст правових норм мають характеризуватися чіткими ознаками, які визначали б їхній зміст та обсяг. Усунення цього недоліку дозволило б забезпечити належну якість, виваженість та зрозумілість приписів нормативно-правових актів. Окрім того, така вимога до законодавчої техніки забезпечувала б системність та логічну узгодженість законодавства.

Ще однією причиною колізієвого стану законодавства є концептуальні, тобто ті причини, серед яких вагоме місце належить радикальним суспільним перетворенням, що сталися у зв'язку з проголошенням державної незалежності, і які піддали радикальним випробуванням державні інститути та правову систему. Наглядним прикладом цього можуть слугувати колізії, які були пов'язані з тим, що належним чином законодавчо не було врегульовано більшість суспільних відносин, які склалися у сфері правотворчості. Існувало лише часткове регламентування деяких окремих суб'єктів певними нормативно-правовими актами, що не охоплювало всіх основних і необхідних питань. Було практично відсутнє точне визначення діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, що призводило до суперечностей і суттєвих прогалин у її нормотворчій діяльності [12].

Наявність в державі конституційної юрисдикції, на наш погляд, значно сприяє зменшенню кількості колізій у законодавстві. Її сутність полягає в перевірці чи перегляді Конституційним судом законів та інших нормативних правових актів на відповідність їх Конституції, та визнання їх нечинними у разі невідповідності.

Важливою темою для обговорення є функції колізій та їх значення для юридичної практики. Більшість дослідників вважають, що колізії несуть в собі виключно негативний, дефектний характер, оскільки вони ставлять під загрозу ефективність правового регулювання в суспільстві на принципі верховенства права. Як зауважує А. Мірошніченко, будь-яка колізія здатна спричинити негативні наслідки: якщо є дві норми, однакові за змістом, існує і ризик неправильного вибору однієї з них. Тобто, автор допускає існування правових колізій лише у випадках, коли виправдано відвернення інших негативних наслідків [9].

Однак чимало авторів звертають нашу увагу на позитивні функції колізій, наприклад, інформативну. Ця функція знаходить свій прояв у інформуванні суб'єктів правотворчості про необхідність внесення змін або доповнень до законодавства, а також спонукування науковців до активізації наукових досліджень у даній галузі.

Класифікацію самих колізій можна здійснювати двома способами: «по вертикалі» (за юридичною силою) та «по горизонталі» (між нормами, що мають однакову юридичну силу), що на практиці зустрічаються найчастіше.

До колізій «по вертикалі» віднесені такі види:

1) між нормами міжнародного права, загальною визначеними принципами і міжнародними договорами, з одного боку, і нормами національного законодавства, що визначають права і свободи людини і громадянина, з другого; 2) між нормами Конституції України та законами; 3) між нормами кодексів і законів; 4) між нормами Конституції України, законів і нормами, що містяться в указах Президента, актах Уряду та інших підзаконних актах; 5) між актами органів державної влади України та актами органів місцевого самоврядування, виданими поза межами їхньої компетенції, а також між актами органів місцевого самоврядування різних рівнів.

Колізії «по горизонталі» виникають: 1) між нормами, що містяться в одній статті нормативно-правового акта; 2) між нормами, що містяться в різних статтях одного нормативного правового акта; 3) між нормами, що містяться в різних нормативних правових актах [16].

Правильне вирішення конституційних колізій має велике значення задля забезпечення підпорядкування та консолідації норм законів нормам Конституції. Конституція, як основа правової системи держави, одночасно виконує політичну, установчу, ідеологічну, юридичну, об'єднуючу функції, які дозволяють їй комплексно впливати на соціальні процеси. Демократичний потенціал цього акта не обмежується лише його спроможністю створювати умови для розвитку позитивних тенденцій, існує ще не менш важлива його обмежувальна функція як стримання втручання державної влади в життя суспільства. Конституційні приписи є обов'язковими для усіх суб'єктів суспільних відносин, вони створюють межі функціонування державного механізму, що унеможливує зосередження повноважень лише в одній із гілок влади. Основний закон несе в собі ще й прогностичну функцію, оскільки показує напрями суспільного та державного розвитку. Тому вирішення конституційних колізій, на нашу думку, є пріоритетним завданням.

Існування колізій у законодавстві породжує необхідність вирішення трьох пов'язаних із ними завдань: попередження колізій, їх виправлення та подолання. Цілком природним є прагнення держави створити систему інститутів і методів, здатних забезпечити попередження, подолання й усунення колізій у законодавстві, адже недосконалість (зокрема суперечливість) законодавства негативно позначається на роботі всіх гілок влади, значно ускладнює вирішення завдань, що стоять перед ними, суттєво знижує здатність законодавства ефективно регулювати суспільні відносини, послаблює режим законності, негативно впливає на рівень правопорядку в країні, заважає реалізації прав і свобод людини та громадянина [9].

Перше завдання вирішується лише на етапі розробки проекту нормативно-правового акту та його ухваленні. В інших двох завданнях мова йде про вже існуючі колізії, тож вирішувати їх треба іншими способами. Для виявлення такого роду протиріч у законодавстві потрібна належно організована систематизація нормативно-правових актів, внутрішня узгодженість всієї сукупності юридичних норм. Влучним у цьому випадку є посилання на Є.В.Назаренко, яка вважає, що основна мета систематизації полягає в тому, що вона є найефективнішим способом "...упорядкування законодавства на визначених Конституцією засадах, подолання колізій між Конституцією і законами, а також гармонізації норм національного законодавства з міжнародним правом... Саме завдяки їй виникає можливість з величезної кількості законів та інших нормативних актів, прийнятих у різний час, на основі різного праворозуміння, здійснити усунення застарілих або суперечливих норм та створити узгоджену, доступну для розуміння і тому зручну в користуванні систему права". Систематизація можлива у вигляді двох видів: інкорпорація та кодифікація. Інкорпорація – це вид систематизації, що полягає у зведенні їх у збірники, у певному порядку без змін змісту. Кодифікація визначається як форма систематизації, в процесі якої чинні нормативні акти в певній сфері суспільних відносин зазнають докорінної зміни, створюються нові зведені акти, що регулюють ту чи іншу галузь суспільних відносин. Процес кодифікації направлений на якісну переробку діючих юридичних норм, усунення неузгодженостей, дублювання, суперечностей і прогалів у правовому регулюванні, скасування неефективних і застарілих норм. Основною його метою є впорядкування нормативної основи права для зміцнення законності та правопорядку.

Вбачається доречно згадати Лист Міністерства юстиції України від 26.12.2008 № 758-0-2-08-19 «Щодо практики застосування норм права у випадку колізії». Він визначає колізію як неузгодженість між чинними нормативно-правовими актами, їхнє протиріччя з одного й того самого предмета регулювання, а також суперечність між двома

або більше формально чинними нормами права, прийнятими з одного і того ж питання. У листі наведено декілька способів, за допомогою яких можливо визначити, яким саме нормативно-правовим актом слід керуватися під час виникнення колізій:

1. У разі існування неузгодженості між нормами, виданими одним нормотворчим органом, застосовується акт, що був виданий пізніше, навіть якщо прийнятий раніше акт не втратив своєї чинності. Така неузгодженість пов'язана із причиною №3 серед суб'єктивних причин виникнення колізій, наведених вище.

2. Якщо ж існує колізія між актами, прийнятими різними за місцем в ієрархічній структурі органами, застосовується акт, прийнятий вищестоящим органом.

3. У разі існування неузгодженості між актами, виданими одним й тим же органом, але які мають різну юридичну силу, застосовується акт вищої юридичної сили.

4. При розбіжності між загальним і спеціальним нормативно-правовим актом перевага надається спеціальному, якщо він не скасований виданим пізніше загальним актом.

Наприклад, у разі колізій між нормами міжнародного і національного права пріоритет віддається нормам міжнародного права. Але якщо останні мають протиріччя Конституції України, то їх застосування є можливим тільки після внесення відповідних змін до Конституції України [5].

У юридичній літературі пропонують різні форми (способи) розв'язання колізій норм права. Процес вирішення колізій визначається як комплекс дій, спрямованих на їх повну ліквідацію, результатом чого буде регулювання відповідних суспільних відносин на основі однієї норми, як цього і вимагає ефективність правового регулювання. Вирішення колізій можливе шляхами їх попередження, подолання та повного усунення. Попередженням колізій у законодавстві можна вважати заходи, що дозволяють запобігати їх появі ще на етапі підготовки, прийняття і введення в дію нормативних актів до набуття ними чинності. Це є найбільш оптимальним варіантом, адже в цьому випадку система законодавства взагалі не деформується. Найбільш сприятливі умови попередження колізій існують лише тоді, коли у суб'єкті правотворчості та існує чітке, логічно обґрунтоване єдине концептуальне праворозуміння, здатне забезпечити верховенство права і закону; у правотворчому процесі активно використовуються наукові досягнення, суворо виконуються правила законодавчої техніки. Існують певні заходи, що сприяють попередженню колізій, а саме:

- формування єдиного концептуального праворозуміння на засадах визнання принципу верховенства права і базованих на ньому принципів верховенства Конституції і закону;

- подолання правового нігілізму, як стану деформованої правосвідомості особи або суспільства, усвідомленим ігноруванням змісту нормативно-правових актів та зневажливим ставленням до принципу верховенства права;

- посилення ролі науки у законотворчому процесі;

- суворе дотримання правил законодавчої техніки; Існує проблема відсутності закріплення правил оформлення проектів законів та основних вимог законодавчої техніки на законодавчому рівні, що й несе за собою можливе виникнення колізій на стадії підготовки нормативно-правового акту.

- інформатизація законотворчого процесу [16].

На період 2012-2017 років, була затверджена Програма інформатизації законотворчого процесу, у якій детально були описані мета та основні завдання програми, шляхи її впровадження та план заходів щодо її реалізації [11]. Вбачається, що при проведенні ретельного аналізу виконання цієї програми та вдосконалення функцій моніторингу на майбутній період, система дозволила б створити сучасні організаційно-інформа-

ційні можливості для реалізації конституційних повноважень Верховної Ради України, сприяла б відкритості у її діяльності та реалізації конституційних прав громадян, у тому числі в інформаційній сфері.

Найбільш ефективними шляхами усунення колізій є правотворчість та діяльність судів щодо скасування нормативно-правових актів. А механізм подолання колізій включає такі елементи: 1) колізійна норма; 2) колізійні принципи; 3) принципи права.

Колізійна норма є правилом поведінки зобов'язального характеру щодо вибору правової норми, адресованим суб'єкту застосування. У свою чергу колізійні принципи історично були сформовані судовою та адміністративною практикою як результат застосування системного та телеологічного способу тлумачення, який заключається у з'ясуванні смислу норми права за допомогою її мети [15]. Враховуючи відсутність їх нормативного закріплення, вони є формою вираження правової доктрини [11].

У правовій доктрині є загально визнаним існування трьох колізійних принципів, це ієрархічний (*lex superior*), змістовний (*lex specialis*) та темпоральний (*lex posterior*). Відповідно до першого принципу, при наявності колізії між нормативно-правовими актами, варто застосовувати норму, вміщену до акту вищої юридичної сили; за другим – спеціальну норму, за третім – норму, вміщену до акту, прийнятого пізніше.

Вважаємо, що елементами механізму вирішення правових колізій виступають наступні:

1) суб'єкти вирішення правових колізій (наприклад, правотворчий орган; суб'єкт, що тлумачить норму права, суд);

2) колізійні принципи і колізійні норми, на основі яких здійснюється ліквідація правових колізій;

3) колізійно-правові відносини, що виникають між суб'єктами з приводу вирішення правових колізій. В рамках колізійних правовідносин через дії суб'єктів реалізуються колізійні норми і застосовуються принципи;

4) способи і процедури вирішення правових колізій;

5) підсумковий акт вирішення правових колізій, який може бути в формі нормативного акту, акту тлумачення або акту застосування права, що залежить від обраного суб'єктом способу усунення колізійності [7].

Проаналізувавши вищесказані компоненти, можна виділити наступні групи правових способів вирішення колізій. А саме: шляхом правотворчості; систематизації, вирішення колізій в процесі правозастосування, тлумачення, в судовому та позасудовому порядку. Розглядаючи різні засоби і способи вирішення правових колізій в рамках єдиної системи, необхідно досліджувати їх як взаємопов'язані елементи.

Одним із способів вирішення колізій є правотворчість. Здійснюється уповноваженим суб'єктом шляхом прийняття нового нормативного акта і скасування суперечливих розпоряджень, або шляхом внесення змін і доповнень до чинного акту.

Значимість детального тлумачення правових норм в контексті досліджуваної проблематики проявляється і в процесі правотворчої діяльності та систематизації нормативно-правових актів, і при реалізації права. Так, формулювання тексту нормативно-правового акту передбачає точне з'ясування змісту нормативно-правових приписів, прийнятих раніше і регулюючих ту чи іншу сферу суспільних відносин, з метою уникнення можливих протиріч між ними і ефективності правового регулювання в цілому. Необхідність чіткого уявлення про зміст діючих юридичних норм виникає в сфері застосування права та сприяє недопущенню виникнення юридичних колізій.

У наш час судова влада є самостійною і незалежною гілкою державної влади. Судові органи, особливо Конституційні Суди, мають значні повноваження по вирішенню правових колізій між нормативно-право-

вими актами різного рівня, перш за все конституційного, а також виникають у процесі правозастосовної діяльності. Зокрема, Конституційний Суд має право визнавати акти неконституційними в разі встановлення їх невідповідності Конституції. Інші суди (суди загальної юрисдикції та спеціалізовані (адміністративні суди) також відповідно до їх підвідомчості виявляють і усувають правові колізії в законодавстві, можуть визнавати нормативні акти не чинними. Дана сфера судового контролю становить інтерес з точки зору ролі суду в механізмі вирішення правових колізій.

Відсутня чітка правова регламентація способів усунення прогалин та подолання суперечностей нормативно-правових актів, порядку їх офіційного тлумачення, систематизації та обліку. Нестача законодавчого закріплення техніко-юридичних правил нормотворчості зумовлює сповільнення реалізації верховенства права.

Вважаємо, що було б доцільно навести приклад. Можна прослідкувати колізію правових норм щодо кваліфікації договору купівлі-продажу між положенням ЦК та Законом України «Про житлово-комунальні послуги». Оскільки за ЦК – це вид договору купівлі-продажу, а за Законом – це вид договору про надання послуг. Для вирішення цієї колізії потрібно застосувати частину другу статті 4 ЦК, яка закріплює пріоритет норм ЦК над нормами інших законів.

Варто зазначити, що такий спосіб вирішення колізії норм ЦК із нормами інших законів, із констатацією пріоритету норм ЦК над нормами інших законів, підтримувався як Конституційним Судом України (рішення від 13 березня 2012 року у справі No 5-рп/2012), так і Верховним Судом України (постанова Верховного Суду України від 30 жовтня 2013 у справі No 6-59цс13, постанова Верховного Суду України від 16 грудня 2015 у справі No 6-2023цс15). Справа №554/12844/15-ц.

Існує колізійний принцип, що застосовують дуже часто: «*lex posterior derogat priori*», що в перекладі з латини означає: пізніший закон скасовує попередній. Та варто зазначити, що далеко не кожного разу слід ним керуватися. Справа № 334/3161/17.

Відтак хоч Закон № 1952-IV прийнятий пізніше, проте статтю 4 ЦК України встановлено, що інші закони України приймаються відповідно до Конституції України та ЦК України, а на суб'єкта законодавчої ініціативи, що подає до Верховної Ради проект закону, який регулює цивільні відносини інакше, ніж ЦК України, покладено обов'язок одночасно подати до Верховної Ради проект закону про внесення змін до ЦК України, які мають розглядатися одночасно.

Оскільки на момент виникнення спірних правовідносин відповідні зміни до ЦК України подані не були, то з огляду на положення статті 4 ЦК України та позицію Конституційного Суду неможливе застосування такого колізійного принципу.

Положення ЦК України про необхідність прийняття інших законів відповідно до цього Кодексу є достатньою підставою вважати, що норма ЦК України превалює над однопредметною нормою іншого нормативно-правового акта, який має юридичну силу закону України.

Висновки. Аналіз науково-теоретичних праць про сутність правових колізій дає підстави для виявлення шляхів щодо їх усунення та подолання. У межах нормотворчого процесу дієвим засобом усунення колізій є систематизація нормативно-правового матеріалу. Планування та інтенсивність юридичної нормотворчості, обсяги навантаження нею відповідного органу публічної влади мають змінюватися у бік зменшення або взагалі виключати паралелізм із проведенням систематизації нормативно-правових актів. Поряд із цим запорукою зменшення колізій у праві є постійний моніторинг законодавства. Подальше впровадження системи моніторингу законодавства насамперед у нормотворчий процес є умовою для подолання правових колізій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Петришин О. В. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Загальна теорія права, том 3. 7 с.
2. Вибрані праці з проблем правознавства / М. І. Панов та інш. Харків : право, 2020 64 с.
3. Коталейчук С. П. Колізії в законодавстві: засоби їх виявлення та шляхи подолання. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2006. № 2. 78–84 с.
4. Погребняк С. П. Колізії у законодавстві України та шляхи їх переборення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2001. 6-10 с.
5. Щодо практики застосування норм права у випадку колізії : Лист Міністерства юстиції України від 26.12.2008 № 758-0-2-08-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0758323-08#Text> (дата звернення: 15.11.2022).
6. Логіка : підручник / О. М. Юркевич, та ін. ; за ред. О. Г. Данільяна. Харків : Право, 2022. 220 с.
7. Ленгер Я.І. Механізм вирішення правових колізій в муніципальному праві, його елементи. *Актуальні проблеми держави і права*. 2017. № 78. С. 81- 85.
8. Москалюк О. В. Механізм подолання змістовних і темпоральних колізій норм права : автореф. дис. ... канд. юр. наук. КНУ ім. Тараса Шевченка. 2011. С. 10-15.
9. Мірошніченко А. М. Колізії в правовому регулюванні земельних відносин в Україні. 2-ге вид., перероблене і доповнене. К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. С.
10. Підручник з загальної теорії держави і права / за ред. Цвік М. В., Петришин О. В. Харків: Право 2009. 326-327 с.
11. Про затвердження програми інформатизації законотворчого процесу у Верховній Раді України на 2012-2017 роки : Постанова ВРУ від 05.07.2012 р. №6633 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5096-VI#Text> (дата звернення: 15.11. 2022 р.).
12. Лилак Д. Д. Проблеми колізій у законодавстві України (теорія і практика) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2004. 20 с.
13. Крашеніннікова Т. В., Нагорна Ю. А., Подворчан А. З. Словник-довідник юридичної лексики (етимологічні нотатки) частина 1. Дніпро. 2018. 78 с.
14. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда 1973. Т. 4, 223 с.
15. Малишев Б. В. Телеологічний спосіб тлумачення норм права: загальнотеоретичні аспекти & *Адвокат* 2011. № 10. С. 7-14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/adv_2011_10_1. (дата звернення: 15.11. 2022 р.).
16. Майстренко О. В. Теоретико-правові аспекти колізій у законодавстві України : дис. ... канд. наук : 12.00.01. Харків, 2008. 8 с.
17. Криволапчук В. О. Юридичні колізії в законодавстві як елемент правового розвитку держави. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2009. № 6. 10 с.